

รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

The Health Tourism Management Model: A Case Study of Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province

นพรัตน์ ทรงสายชลชัย^{1*}, วลัยลิกา เจริญศิลป์², ประเมษฐ์ สักพันธุ์³ และพุฒิตา พรหมภู⁴
 Nopparat Songsaichonchai^{1*}, Wanlika Charoensilpa², Poramate Saggapunt³
 and Putita Phrompoo⁴

¹⁺²⁺³⁺⁴ คณะวิทยาศาสตร์และศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน นครราชสีมา

¹⁺²⁺³⁺⁴ Faculty of Science and Liberal Arts Rajamangala University of Technology Isan, Nakhon Ratchasima

*Corresponding author, e-mail: nopparat.sn@rmuti.ac.th

Received July 9, 2025; Revised August 13, 2025; Accepted August 19, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2) ศึกษาแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และ 3) สำรวจปัญหา อุปสรรค พร้อมแนวทางแก้ไข โดยใช้กรณีศึกษาในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา งานวิจัยเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ กลุ่มภาครัฐ กลุ่มภาคเอกชน กลุ่มภาคชุมชน และนักท่องเที่ยว รวมจำนวน 19 คน และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา การวิเคราะห์เนื้อหา และการวิเคราะห์แก่นสารด้วยการตรวจสอบคุณภาพข้อมูลโดยวิธีใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า อำเภอปากช่องมีศักยภาพสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ อากาศบริสุทธิ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกครบถ้วน ทั้งในด้านที่พัก และบริการสุขภาพทางเลือก เช่น การแพทย์แผนไทย สมุนไพร อาหารเพื่อสุขภาพ และเกษตรธรรมชาติ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาเกี่ยวกับการจัดการขยะ การจราจร และผลกระทบจากสัตว์ป่า แนวทางที่เสนอ ได้แก่ การจัดทำป้ายรณรงค์ เพิ่มจิตสำนึกการใช้นน การจัดทำเส้นทางสำรอง และการเพิ่มจุดทิ้งขยะให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ศักยภาพการท่องเที่ยว ปากช่อง

Abstract

The health tourism management model, case study: Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. The objectives of this research were (1) to study the potential of the health tourism management (2) study the management model of health tourism.

(3) to examine problems, obstacles, and solutions using a case study in Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. This study was a qualitative research. Using in – depth interview as a tool for data collection with 19 key stakeholders, including government officials, private sector, community groups, and tourists. The collected data were analyzed through descriptive analysis, content analysis, and thematic analysis. Data quality and validity were verified using triangulation methods. The results of this study indicated that Pak Chong District has high potential for health tourism development due to its rich natural environment, and fresh air. The district provides comprehensive facilities including accommodation and alternative health services such as Thai traditional medicine, herbal treatments, healthy food, and organic agriculture. However, there are still problems with waste management, traffic congestion, and the effects of wildlife. The proposed solutions include creating awareness campaigns, road safety awareness, developing alternative routes, and providing adequate waste disposal facilities to accommodate tourist numbers for sustainable tourism development in the area.

Keywords: Health tourism, tourism potential, Pak Chong

บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัสและโรคภัยต่าง ๆ ในปัจจุบันกลายเป็นตัวกระตุ้นกระแสรักสุขภาพให้กับประชาชนมากขึ้นทั่วโลก และวิธีสำคัญที่จะต่อสู้กับเชื้อโรค คือ การทำให้ตัวเราแข็งแรงมีเกราะป้องกันที่มีคุณภาพมีภูมิต้านทานสูงขึ้น ซึ่งการจะได้มาซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องอาศัยความมีวินัย ความรู้ ในการหมั่นบำรุงดูแลร่างกายอยู่เสมอ เพราะการมีสุขภาพที่ดีต้องใช้เวลา แต่ขณะเดียวกันการออกเดินทางท่องเที่ยวหลังจากที่ไม่ได้เดินทางมาเป็นระยะเวลานาน ทั้งในประเทศและต่างประเทศก็เริ่มได้รับความนิยมมากขึ้น จากสถานการณ์นี้ทำให้สิ่งที่กำลังมาแรงคือเทรนด์การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบในหลาย ๆ ด้าน หากสามารถขยายฐานตลาดการท่องเที่ยวเพิ่มได้สร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวพักผ่อนและใช้จ่ายในประเทศไทยมากขึ้น เม็ดเงินก็จะไหลเวียนเข้าสู่เศรษฐกิจมากขึ้นด้วย เกิดประโยชน์ให้ประเทศได้ในหลายภาคส่วน ข้อมูลจากศูนย์วิจัยกสิกรไทย ปี 2017 ประเทศไทยมีนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสูงถึง 12.5 ล้านคนต่อปี สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวได้สูงถึง 409,000 ล้านบาท การจ้างงานสูงถึง 530,000 คน ประเทศไทยติดอันดับ 4 ของเอเชียในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รองจาก จีน ญี่ปุ่น และอินเดีย เติบโตเป็นอันดับ 10 ของโลก และมีโอกาสเลื่อนอันดับขึ้นมาได้อีกหากมีการวางแผนรองรับนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพจากทั่วโลกอย่างเหมาะสม ประเทศไทยถือว่ามีจุดแข็งในเรื่องของเอกลักษณ์วัฒนธรรม ประเพณี อาหารไทย เช่น แกงมัสมั่น ต้มยำกุ้ง และส้มตำ (ถูกจัดอันดับ 50 อาหารที่ดีที่สุดในโลกโดย CNN) ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกษตรอินทรีย์ นวด

แผนโบราณ ซึ่งจัดเป็นอำนาจอ่อน (Soft Power) ที่สามารถนำมาใช้ส่งเสริมภาคการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดให้คนเดินทางเข้าสู่ประเทศซึ่งประเทศไทยถูกจัดให้อยู่อันดับที่ 35 จาก Global Soft Power Index 2022 จัดทำโดย Brand Finance จากสถานการณ์ COVID-19 แพร่ระบาดไปทั่วโลก ทำให้มีการจัดอันดับประเทศที่มีการฟื้นตัวจาก COVID-19 ดีที่สุดของโลกขององค์กร Global COVID-19 Index หรือ (GCI) ซึ่งประเทศไทยอยู่ในอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศออสเตรเลียเท่านั้น ทำให้ต่างชาติและทั่วโลกมองประเทศไทยเป็นประเทศที่มีมาตรการด้านสุขภาพที่ดีเยี่ยม จึงสนใจที่จะเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น (ภริตา บุญล้อม, 2565)

จากรายงานภาพรวมการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2562 ของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีนักท่องเที่ยวเข้าไทยมากถึง 39.7 ล้านคน โดยจังหวัดที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวสูงสุด 3 อันดับแรก ยังคงเป็นเมืองหลักคือ กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ และภูเก็ต ขณะเดียวกันเมืองรองในหลายจังหวัดของภาคอีสาน ได้แก่ อุดรธานี ขอนแก่น บุรีรัมย์ ก็กำลังแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของการเป็นผู้นำด้านการท่องเที่ยวสู่ ‘อีสานโมเดล’ ที่พร้อมรับนักท่องเที่ยวบนมาตรฐานความปลอดภัยตามกระทรวงสาธารณสุข การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ททท.ภูมิภาคอีสาน) จึงร่วมกับพันธมิตรภาคีเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยว เปิดประตูสู่เส้นทางอีสานพร้อมนำเทรนด์ของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพช่วยฟื้นฟูการท่องเที่ยวของประเทศไทย และกระตุ้นการเดินทางท่องเที่ยวภายในภูมิภาคเพิ่มขึ้น การส่งเสริมการขายและสนับสนุนการตลาดท่องเที่ยวภายในประเทศยังเป็นการต่อยอดทิศทางแผนการตลาดการท่องเที่ยวภูมิภาคภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวมทั้งสร้างความร่วมมือและความเชื่อมั่นในการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศในอนาคต (นฤมล ทับปาน, 2563)

นอกจากนี้ ปัจจุบันภาครัฐและหอการค้าไทยมีนโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น โดยให้มีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทุกจังหวัดเพื่อใช้เรื่องการท่องเที่ยวสุขภาพดีเป็นจุดขาย นักท่องเที่ยวเข้ามาจะได้รับความเชื่อมั่นในเรื่องของสุขภาพ ดังเช่นในจังหวัดนครราชสีมา หอการค้าจังหวัดนครราชสีมาและสมาคมท่องเที่ยวเขาใหญ่มองเห็นศักยภาพพื้นที่ในอำเภอปากช่อง ว่าสามารถที่จะผลักดันให้เป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพได้ ตามคอนเซ็ปต์ของอำเภอปากช่อง คือ "อากาศดี อาหารดี ธรรมชาติดี" โดยปัจจุบันเริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในพื้นที่อำเภอปากช่องเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 80 ซึ่งสามารถพิสูจน์ได้จากการเข้าพักโรงแรม ร้านอาหารที่กลับมาคึกคักในช่วงวันหยุด และการลงทะเบียนออนไลน์วันละ 3,000 คน ในการเข้าเที่ยวชมอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ในขณะเดียวกันโรงพยาบาลปากช่องนานา ได้เห็นถึงความสำคัญของผู้ที่เข้ามาใช้บริการที่พักตามสถานประกอบการต่าง ๆ จึงได้จัดบุคลากรที่มีความสามารถเฉพาะทาง เช่น การนวดรักษา นวดผ่อนคลายการบริหารกล้ามเนื้อ และสมุนไพรต่าง ๆ ที่ช่วยบำรุงร่างกาย เนื่องจากอำเภอปากช่องเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีสภาพอากาศที่ดีเหมาะแก่การรักษาด้วยธรรมชาติบำบัด ผู้ที่ใช้บริการสถานที่พักจะได้รับสุขภาพกาย สุขภาพใจที่ดี (สถานีวิทย์กระจายเสียงแห่งประเทศไทย, 2563)

เนื่องจากยุคภายใต้สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมในปัจจุบัน คนไทยต้องทำงานหนักมากขึ้น ทำให้ส่งผลเสียทางด้านสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ดังนั้น เมื่อเว้นว่างจากการทำงานคนไทยส่วนใหญ่จึงหันมาสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น สืบเนื่องจากคนไทยส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการรักษาสุขภาพของตนเองอยู่แล้ว เพราะต้องการฟื้นฟูสุขภาพจากความเหนื่อยล้าของการทำงาน โดยการออกกำลังกายและดูแลสุขภาพอย่างถูกวิธี เช่น การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การพักผ่อนใกล้ชิดธรรมชาติ การอาบน้ำแร่หรือน้ำพุร้อน

การฝึกกายบริหารท่าฤๅษีตัดตน การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา จึงนิยมการเดินทางไปท่องเที่ยวในชนบทต่างจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและวัฒนธรรมที่สวยงาม โดยจัดโปรแกรมส่งเสริมสุขภาพที่หลากหลายบรรจุไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยวด้วย และเลือกพักแรมในสถานที่พักตากอากาศประเภทโรงแรมหรือรีสอร์ทที่มีศูนย์สุขภาพหรือศูนย์กีฬาให้บริการส่งเสริมสุขภาพที่มีมาตรฐานคุณภาพอย่างแท้จริงเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพในสถานที่พักแรมนั้น ๆ จัดไว้ให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ดังนั้น ในการให้บริการดังกล่าวแก่นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการจึงต้องดำเนินการพัฒนาบริการจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพที่ถูกต้องตามหลักวิชาการและได้มาตรฐานคุณภาพที่เหมาะสม (กรมอนามัย, 2564) ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลายแห่งที่สามารถเข้าถึงหรือเดินทางไปได้อย่างสะดวกเพื่อช่วยบำบัดฟื้นฟูสุขภาพให้ดีขึ้น นอกจากนั้นยังสามารถนำความรู้มาต่อยอดพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในพื้นที่อื่น ๆ ได้อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อสำรวจปัญหา อุปสรรค พร้อมแนวทางแก้ไขในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ที่ทำการวิจัยคือ ตำบลหมูสี ตำบลหนองน้ำแดง ตำบลพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากพื้นที่ดังกล่าวมีศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและได้รับความนิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพอย่างต่อเนื่อง

ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการใช้แบบสัมภาษณ์ ทั้งในส่วนของประชากรท้องถิ่น ผู้ประกอบการในท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ได้กำหนดประชากรออกเป็น 4 กลุ่ม จำนวน 19 ราย โดยแบ่งดังนี้

1. กลุ่มภาครัฐ ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง, เทศบาลตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา รวมจำนวนทั้งสิ้น 3 ราย
2. กลุ่มภาคเอกชน ได้แก่ ผู้ประกอบการที่ให้บริการ ศูนย์ส่งเสริมอาชีพนวดแผนไทย ตำบลหมูสี, บ้านจันทร์งามนวดเพื่อสุขภาพ, น้ำพุธรรมชาติบ้านท่าช้าง, สวนผักลู่ฤทธิ์ ตำบลหมูสี, เดอะเปียโน รีสอร์ทเขาใหญ่ ตำบลหนองน้ำแดง และ Wenzel Organic Farm Khao Yai ตำบลพญาเย็น จำนวนทั้งสิ้น 6 ราย

3. กลุ่มภาคชุมชน ได้แก่ ชุมชนตำบลหมูสี, ผู้ใหญ่บ้านตำบลหมูสี, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านพญาเย็น, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านพญาเย็น อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 5 ราย

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวที่มาเยี่ยมชมหรือใช้บริการในสถานที่ท่องเที่ยวในตำบลหมูสี ตำบลหนองน้ำแดง อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา จำนวนทั้งสิ้น 5 ราย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการสังเกตทั่วไป และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) แบบกึ่งมีโครงสร้าง (semi-structure) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (key informants) จำนวน 19 ราย

เครื่องมือวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ได้แก่

- 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบลพญาเย็น
- 2) ประธานชุมชนตำบลพญาเย็น ตำแหน่งผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
- 3) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลพญาเย็น
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลหนองน้ำแดง ตำแหน่ง นักพัฒนาชุมชน
- 5) นักอุตสาหกรรมชาติบ้านท่าช้าง ตำแหน่ง กรรมการวิสาหกิจชุมชน
- 6) ผู้จัดการเดอะเปียโน รีสอร์ท เขาใหญ่ ตำบลหนองน้ำแดง
- 7) เทศบาลตำบลหมูสี ตำแหน่ง เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ส่วนที่ 2 ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยว มีคำถาม 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยว คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวและความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) ด้านความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 3 รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีคำถาม 5 ประเด็น ดังนี้

- 1) ด้านการแพทย์แผนไทย คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการแพทย์แผนไทยและการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 2) ด้านสมุนไพรชนบท คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสมุนไพรชนบท และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
- 3) ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาหารเพื่อสุขภาพ และการมี

ส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

4) ด้านเกษตรธรรมชาติ คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเกษตรธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

5) ด้านแหล่งธรรมชาติ คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแหล่งธรรมชาติ และการมีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 4 ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข

1) ปัญหา คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

2) อุปสรรค คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

3) แนวทางการแก้ไข คำถามให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูล การบันทึกเสียง และการบันทึกภาพ นำข้อมูลจากการสำรวจ การสัมภาษณ์ เทปบทสนทนา เนื้อความจากเอกสาร ภาพถ่าย ดำเนินการจำแนกประเภทของข้อมูล แยกประเด็นตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ ในกรณีที่ข้อมูลที่ได้มาไม่สอดคล้องกัน ผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบอีกครั้งว่า ข้อมูลที่แท้จริงเป็นอย่างไร ผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากประชากรและกลุ่มตัวอย่างมาทำการวิเคราะห์ ซึ่งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องและแม่นยำจะทำให้ผลที่ได้จากการวิเคราะห์มีความถูกต้องและเป็นจริง อย่างไรก็ตาม ความซับซ้อนในการวิเคราะห์ข้อมูลขึ้นอยู่กับคำถามการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัยที่นักวิจัยได้กำหนดไว้

ผู้วิจัยจะใช้การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ด้วยวิธีการดังนี้ (สุรางค์ จันทวานิช, 2561)

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำนั้นถูกต้องหรือไม่ โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคลที่แตกต่างกันกล่าวคือ ถ้าข้อมูลต่างเวลากันจะเหมือนกันหรือไม่ ถ้าข้อมูลต่างสถานที่จะเหมือนกันหรือไม่ และถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) โดยการเปลี่ยนตัวผู้สังเกต หรือสัมภาษณ์

3) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) โดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน เช่น ใช้วิธีสังเกตควบคู่ไปกับการซักถาม และหากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยการศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า พื้นที่ในอำเภอปากช่อง เป็นพื้นที่ที่มีความพร้อมหลายด้าน มีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ บรรยากาศดี เป็นเมืองที่โดดเด่น ติดอันดับต้น ๆ ของแหล่งที่มีโอโซนที่ดีที่สุดในประเทศ ทั้งในด้านอาหาร ด้านที่พัก ด้านกิจกรรม หรือการบริการต่าง ๆ จึงเหมาะที่จะพัฒนาหรือยกระดับให้เป็นเมืองสุขภาพ

ด้านองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) มีที่พักแรม และสิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodation) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และบริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attractions) พบว่า สิ่งดึงดูดใจ มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติสวยงาม มีป่าไม้ อุดมสมบูรณ์ มีบรรยากาศที่ดี เย็นสบาย เหมาะกับผู้ที่ต้องการมาพักผ่อน อยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร และยังมีกลุ่มอาหารเพื่อสุขภาพที่หลากหลาย มีกิจกรรมเชิงสุขภาพที่หลากหลาย เป็นสถานที่ที่เหมาะสมแก่การพักผ่อนร่างกายและจิตใจ

ด้านที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodation) พบว่า ด้านที่พัก เช่น โฮมสเตย์ โรงแรม รีสอร์ท การตั้งแคมป์ บ้านพักพูลวิลล่า พร้อมด้วยสัญญาณโทรศัพท์ และอินเทอร์เน็ตเสถียร สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ดี และมีร้านอาหารรองรับ แต่ในเรื่องของรถบริการสาธารณะยังมีจำนวนน้อย ทำให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมายังไม่สะดวกในการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่ง

ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) พบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวในอำเภอปากช่องนั้นมีกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการทำอาหารเพื่อสุขภาพ การจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยในแต่ละพื้นที่มีการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่แตกต่างกันออกไป เช่น พายเรือ เดินป่า อบรมสมุนไพรภายในที่พัก ปั่นจักรยาน การทำสปา การนวดแผนไทย และมีการจัดคอนเสิร์ตตลอดทั้งปี

ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) พบว่า อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีเส้นทางเดินทางสะดวก ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียง และสามารถนำรถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ มีทางเข้าออกหลายเส้นทาง มีตำแหน่ง GPS ทั่วถึงทุกจุด

ด้านบริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) พบว่า อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา มีบริการเบ็ดเตล็ด เช่น เซเว่นอีเลฟเว่น 7-11, มินิมาร์ท ร้านค้า และตู้ ATM ตั้งอยู่บริเวณสถานบริการน้ำมัน และย่านชุมชน รวมไปถึงการชำระเงินสามารถจ่ายเงินผ่านแอปพลิเคชันธนาคาร อีกทั้งยังมีเสาสัญญาณอินเทอร์เน็ตอีกด้วย ซึ่งบริการต่าง ๆ ในอำเภอปากช่องที่มีให้นักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

ด้านความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า มีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพเพื่อกระจายรายได้ให้แก่คนในชุมชน ลดโอกาสคนตกงาน และขาดรายได้ มีการรวมกลุ่มการนวดแผนไทยเพื่อสุขภาพ หรือการปลูกผักออร์แกนิก ทำเป็นร้านค้าให้นักท่องเที่ยวได้เข้าไปใช้บริการ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ และยังมีการส่งเสริมการปลูกผักให้แก่ชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถสร้างรายได้ โดยการส่งผักที่ปลอดสารพิษ สู่ภาคเอกชนในการทำอาหารเพื่อสุขภาพต่อไป

ด้านการศึกษาแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ด้านรูปแบบการจัดการด้านการแพทย์แผนไทย เช่น การนวด การใช้ลูกประคบ การแช่น้ำร้อน หรือการอบสมุนไพร ของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ด้านการแพทย์แผนไทยนั้น มีลูกค้าเข้ามาใช้บริการตลอด โดยเฉพาะฤดูหนาว และมีกลุ่มทัวร์ลูกค้าต่างชาติที่ให้ความสนใจเข้ามาใช้บริการแพทย์แผนไทยอยู่เสมอ ในเรื่องของการจัดการการพัฒนาให้มีมาตรฐานไม่ว่าจะเป็นการประคบร้อนหรือประคบเย็นนั้น แต่ละหน่วยงานมีการอบรมและส่งเสริมให้ความรู้ดูแลจัดการได้อย่างถูกต้องตามมาตรฐาน และด้านการนวด การอบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ รูปแบบการจัดการด้านสมุนไพรชนบท เช่น วานหางจระเข้ ตะไคร้ ฟ้าทะลายโจร ใบบัวบกของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ชุมชนมีการปลูกสมุนไพรชนบทหลายชนิด แต่จำนวนบ้านเรือนที่มีการปลูกพืชสมุนไพรมีน้อยมาก ปัจจุบันมีหน่วยงานเริ่มเข้ามาให้ความรู้ความเข้าใจ และวิธีการปลูกพืชสมุนไพรในชุมชนมากยิ่งขึ้น รูปแบบการจัดการด้านอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น สลัดผัก เครื่องดื่มจากน้ำผลไม้ หรือเมนูที่ทำจากเห็ดของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ธุรกิจที่พิกนั้นเน้นในเรื่องของโรงแรมสีเขียว อาหารเพื่อสุขภาพ เพื่อพัฒนาให้นักท่องเที่ยวเข้ามาพักรับประทานอาหาร มีการตอบรับที่ดีจากลูกค้า และมีร้านอาหารเพื่อสุขภาพจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่ในอำเภopakช่อง มีการปลูกผักออร์แกนิกแล้วนำมาประกอบอาหารที่หลากหลาย มีรูปแบบการจัดการด้านเกษตรธรรมชาติ เช่น การปลูกพืชผักหรือการปลูกสมุนไพรของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า อำเภopakช่อง มีการทำเกษตรหลายรูปแบบ เช่น การปลูกไข่ขางหม่น ปลูกอินทผลัม ปลูกผลไม้ตามฤดูกาล ปลูกพืชผักสวนครัว และก็ยังมีการเลี้ยงไส้เดือนเพื่อผลิตปุ๋ยมูลไส้เดือน เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำไปปรับใช้ในการทำเกษตร รูปแบบการจัดการด้านแหล่งธรรมชาติ เช่น น้ำพุธรรมชาติ หรืออุทยานแห่งชาติ เขาใหญ่ของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การจัดการของอุทยานและสถานที่พักผ่อน ผ่อนคลายเพื่อสุขภาพครบครัน เช่น น้ำพุธรรมชาติบ้านท่าช้าง มีระบบจัดการดูแลน้ำสามารถดูแลและยังคงทำให้น้ำใสไม่เน่าเสียได้ เหมาะสำหรับการมาแช่ตัว แช่เท้า เพื่อผ่อนคลายร่างกายที่อ่อนล้า

ด้านการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา ปัญหาที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ผู้ประกอบการมีปัญหาด้านขยะจากนักท่องเที่ยวเป็นส่วนใหญ่ มาจากการนำสุรา ขนมห้ามเข้ามาในแหล่งท่องเที่ยว ไม่รักษาความสะอาด หรือบุกรุกธรรมชาติ ทำให้ส่งผลเสียต่อแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ทำให้เกิดขยะตกค้าง เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำ ทางอากาศ เป็นบ่อเกิดโรค ส่งผลเสียต่อสุขภาพ และการเผาขยะของชาวบ้านในชุมชน อุปสรรคที่เกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของอำเภopakช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า ในอำเภopakช่อง ในช่วงที่มีคอนเสิร์ต เช่น บิ๊กเมาท์เทน จะทำให้

การจราจรติดขัดและเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง และส่งผลกระทบต่อคนที่เดินทางผ่านเส้นทางนั้น และเมื่อมีผู้คนเดินทางจำนวนมาก ก่อให้เกิดมลภาวะทางอากาศส่งผลให้เกิดภาวะโลกร้อน แนวทางในการแก้ไขในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า เรื่องปัญหาที่เกิดจากขยะควรมีการจัดพื้นที่การทิ้งขยะ หรือกำหนดพื้นที่ในการนำอาหารและเครื่องดื่มเข้าไปรับประทาน ตั้งกฎระเบียบให้ชัดเจน และใช้การคัดแยกขยะเพื่อช่วยพื้นที่ลดปริมาณขยะ เพราะเมื่อมีการแยกขยะจะส่งผลทำให้ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ศักยภาพในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากอำเภอปากช่อง มีแหล่งป่าไม้และธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีอากาศที่บริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ อิษฏาภรณ์ พิรัชต์ชัยกุล และ อัครวิน แสงพิกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทบ่อน้ำพุร้อน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยใน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่า ผลจากการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนั้น ส่วนใหญ่ที่มาเที่ยวเนื่องจากในสถานที่นั้นมีศักยภาพมากพอที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยมีสิ่งอำนวยความสะดวก มีมาตรฐานความปลอดภัย ความสะอาด การบริการที่ครบวงจร ทำให้นักท่องเที่ยวสนใจ

องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ที่พักผ่อนและสิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodation) กิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) และบริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ดังนี้

1. ด้านสิ่งดึงดูดใจ (Attraction) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เป็นแหล่งโอโซน มีบรรยากาศที่ดี ผ่อนคลายร่างกายและจิตใจได้ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีความพร้อมให้บริการในด้านอาหารเพื่อสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นำขวัญ วงศ์ประทุม และ ดวงศิริ ภูมิวิชิเวช (2564) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชนตามศาสตร์พระราชา กล่าวว่า ความพร้อมด้านแหล่งท่องเที่ยวมากมายที่มีวิวทิวทัศน์ที่สวยงาม คนส่วนใหญ่เมื่อพูดถึงการท่องเที่ยวโอโซน หรือแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ จึงนึกถึงอำเภอปากช่อง เป็นสถานที่แรก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพที่ขึ้นชื่อ เช่น การนวดแผนไทย แผนโบราณ ที่สามารถรักษาโรค คลายความเหนื่อยล้าจากการทำงานได้

2. ด้านที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวก (Accommodation) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากในอำเภอปากช่อง ที่พักแรมและสิ่งอำนวยความสะดวก มีที่พักหลากหลายรูปแบบให้เลือก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ภูมิศาสตร์ เสริฐเลิศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า ผลต่อ

การบริการด้านที่พักและสิ่งอำนวยความสะดวก การบริหารจัดการครบครันและเพียงพอต่อจำนวนนักท่องเที่ยว

3. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว (Activities) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากมีกิจกรรมการให้ความรู้เรื่องการทำอาหารเพื่อสุขภาพ มีการจัดอบรมเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพหลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนฤมล รัตนไพจิตร และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัดนครราชสีมา กล่าวว่า กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มีการปั่นเขา ปั่นจักรยาน วิ่งจ็อกกิ้ง หรือจะเป็นการไปชมสวนผักของร้านอาหารที่ปลูกเอง

4. ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว (Accessibility) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากอำเภอปากช่อง ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัดใกล้เคียง และสามารถนำรถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้อย่างสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฐิมาศ เสริฐเลิศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรมบ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า เส้นทางเดินทางที่สะดวก ไม่ซับซ้อนจนเกินไป ถนนสวยงาม มีเส้นทางเข้าถึงหลากหลาย

5. ด้านบริการเบ็ดเตล็ด (Ancillary) อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากในอำเภอปากช่อง มีบริการเสริมต่าง ๆ เช่น มินิมาร์ท เซเว่นอีเลฟเว่น ร้านค้า ธนาคาร ตู้ATM ร้านอาหาร มีพร้อมให้บริการและอำนวยความสะดวก ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฐิมาศ เสริฐเลิศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า มีการเข้าถึงที่สะดวก และสิ่งอำนวยความสะดวก บริการเสริมในสถานที่ต่าง ๆ ย่อมมีพร้อมเพื่อรองรับ

ความต้องการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากในอำเภอปากช่องนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการทำอาชีพเกษตรกรรมปลูกพืชผักสมุนไพรหรือผักปลอดสารพิษ และมีการส่งต่อให้หน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน ในการนำไปประกอบอาหารในธุรกิจร้านอาหาร นำไปทำลูกประคบ ทำยารักษาโรค การนวดแผนไทยต่าง ๆ ทำให้ชุมชนเกิดรายได้ที่มั่นคง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฐิมาศ เสริฐเลิศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม ตำบลโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านการบริหารจัดการให้เกิดคุณภาพ การให้บริการในแหล่งท่องเที่ยวมีหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในระดับจังหวัด อำเภอ และตำบล ให้การสนับสนุนด้านนโยบาย งบประมาณ รวมถึงบุคลากร การอบรมให้ความรู้สู่ชุมชน ในด้านการท่องเที่ยว ด้านการจัดการกิจกรรมทางการท่องเที่ยว มีการร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการในชุมชน และด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการรักษาสิ่งแวดล้อม

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

รูปแบบการจัดการด้านการแพทย์แผนไทย เช่น การนวด การใช้ลูกประคบ การแช่บ่อน้ำร้อน หรือการอบสมุนไพร ของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากการแพทย์แผนไทยเป็นที่นิยมมากใน อำเภอปากช่อง มีให้เลือกหลากหลายรูปแบบตามความต้องการ มีจุดประสงค์เพื่อรักษาสุขภาพ อากาศปวดเมื่อยหรือรักษาโรค สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนฤมล รัตนไพจิตร และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุ จังหวัด นครศรีธรรมราช กล่าวว่า มีความสนใจเรื่องของการนวดแผนไทย การนวดแผนโบราณ การประคบสมุนไพร และการใช้น้ำมันหอมระเหยเพื่อลดอาการปวดเมื่อยกล้ามเนื้อส่วนอื่น ๆ ทั้งร่างกาย หรืออาการฟกช้ำ ดำเขียว และยังรักษาโรคชนิดต่างๆ

รูปแบบการจัดการด้านสมุนไพรชนบท เช่น วานหางจระเข้ ตะไคร้ ฟ้าทะลายโจร ใบบัวบกของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจาก ในด้านสมุนไพรชนบท ยังพบเจอกลุ่มผู้ใช้หรือเป็นที่นิยมอย่างมาก มีการปลูกสมุนไพรชนบทหลายชนิด พบได้ในหลายครัวเรือน โดยสามารถนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถเพิ่มมูลค่า สร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ นฤมล คำเอี่ยม (2553) ได้ศึกษาเรื่องแนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประชาชน ในกรุงเทพมหานคร กล่าวว่า แนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังมีด้านสมุนไพรชนบทซึ่งพบได้ในพื้นที่การเกษตรเป็นอย่างมาก และทุกครัวเรือนมีการปลูกเพื่อนำมาแปรรูปส่งออกหรือเพิ่มมูลค่าให้แก่คนในชุมชน อาจจะมีการนำไปใช้ในแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เช่น ร้านนวดแผนไทย ร้านสปาสมุนไพร และร้านอาหารเพื่อสุขภาพเป้าหมาย

รูปแบบการจัดการด้านอาหารเพื่อสุขภาพ เช่น สลัดผัก เครื่องดื่มจากน้ำผลไม้ หรือเมนูที่ทำจากเห็ดของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจาก อำเภอปากช่องมีบริการอาหารเพื่อสุขภาพ ส่วนใหญ่จะนิยมปลูกผักออร์แกนิก เพราะสามารถนำมาแปรรูปได้หลายอย่าง ซึ่งผักเหล่านี้มีความปลอดภัยปราศจากสารพิษ มีให้เลือกใช้บริการได้ตามความสะดวกของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กนกกาญจน์ กล่อมเกลตา และคณะ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง แนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และแนวทางพัฒนาศักยภาพธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยว จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กล่าวว่า มีความสนใจในด้านการบริการอาหารและเครื่องดื่มสมุนไพรเพื่อสุขภาพ โดยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นร้านอาหารหรือโรงแรมจะเน้นให้ความสำคัญในด้านนี้ เพราะเป็นการคัดเลือกอาหารที่ดีมีประโยชน์ต่อสุขภาพ ต่อลูกค้า หรือนักท่องเที่ยว

รูปแบบการจัดการด้านเกษตรธรรมชาติ เช่น การปลูกพืชผักหรือการปลูกสมุนไพรของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากมีผู้คนที่นิยมทำการเกษตรจำนวนมาก มีหลากหลายรูปแบบเพื่อแปรรูปตามพื้นที่ที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของนาขวัญ วงศ์ประทุม และ ดวงศิริ ภูมิวิษุเวช (2564)

ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชนตามศาสตร์พระราชา กล่าวว่า มีการจัดการในด้านเกษตรธรรมชาติ คือ มีการปลูกสับปะรดปลอดสารพิษ ของกลุ่มเกษตรกรปลูกปลอดสารพิษ ซึ่งมีผู้คนที่นิยมและสนใจในเรื่องการทำการเกษตรจำนวนมาก เพราะเป็นการสร้างรายได้ สร้างอาชีพ

รูปแบบการจัดการด้านแหล่งธรรมชาติ เช่น น้ำพุธรรมชาติ หรืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากอำเภอปากช่องมีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่หลากหลาย มีการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเคร่งครัดเพื่อความปลอดภัย และการรักษาสีเขียวของธรรมชาติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของอิษฎาภรณ์ พิรัชต์ชัยกุล และ อศวิน แสงพิกุล (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ประสบการณ์การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพประเภทบ่อน้ำร้อน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี กล่าวว่า มีการสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว โดยถามถึงรูปแบบการจัดการของแหล่งท่องเที่ยวว่ามีการจัดการเป็นอย่างไร มีการสำรวจลักษณะทางกายภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อที่จะศึกษา และนำไปพัฒนาให้เหมาะสมต่อการเปิดให้เยี่ยมชมที่ดีขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ทางด้านการแพทย์แผนไทย ด้านสมุนไพรชนบท ด้านอาหารเพื่อสุขภาพ ด้านเกษตรธรรมชาติ ด้านแหล่งธรรมชาติ ผู้วิจัยจึงได้เสนอแนวทางการแก้ไขการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยออกแบบและพัฒนาเป็นรูปแบบโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ 2 วัน 1 คืน ดังนี้

โปรแกรมทัวร์สุขภาพเขาใหญ่ 2 วัน 1 คืน เส้นทางเพื่อการพักผ่อนและฟื้นฟูสุขภาพแบบครบวงจร

วันที่ 1: ธรรมชาติ ผ่อนคลาย และอาหารสุขภาพ

07.00 น. ออกเดินทางจากกรุงเทพฯ (หรือจุดนัดพบ) มุ่งหน้าสู่เขาใหญ่

10.00 น. เดินทางถึง บ้านจันทร์งาม นวดเพื่อสุขภาพ

- รับบริการนวดแผนไทย/นวดน้ำมันเพื่อคลายกล้ามเนื้อ
- เรียนรู้ศาสตร์การดูแลสุขภาพตามวิถีธรรมชาติ

12.00 น. เดินทางไป สวนผักลุ่มฤทธิ์

- เยี่ยมชมสวนผักออร์แกนิก เดินชมแปลงผักปลอดสาร
- เรียนรู้การปลูกผักแบบธรรมชาติ
- รับประทานอาหารกลางวันเพื่อสุขภาพจากผักสดในสวน

เมนูแนะนำ: แกงเลียง ผักผักรวม เต้าหู้ทรงเครื่อง สลัดผักอกไก่นุ่ม ข้าวกล้อง น้ำสมุนไพร

14.00 น. เดินทางสู่ น้ำพุธรรมชาติบ้านท่าช้าง

- แช่เท้าหรือลงเล่นน้ำพุตื้นๆ ฟื้นฟูสุขภาพจากแหล่งน้ำแร่ธรรมชาติ

16.00 น. เดินทางไปเช็คอินที่ The Piano Resort Khao Yai

- ผ่อนคลายท่ามกลางธรรมชาติ
- พักผ่อนตามอัธยาศัย/เดินเล่น/ทำกิจกรรมโยคะเบาๆ

19.00 น. รับประทานอาหารเย็นที่รีสอร์ท (เมนูสุขภาพ)

- พุดคุยแลกเปลี่ยนแนวทางสุขภาพในกลุ่ม

21.00 น. พักผ่อนตามอัธยาศัย นอนหลับฝันดี ราตรีสวัสดิ์

วันที่ 2: วิถีออร์แกนิก และกลับบ้านอย่างสดชื่น

07.00 น. ตื่นเช้าสูดอากาศบริสุทธิ์ ทำสมาธิ/โยคะเบาๆ

08.00 น. รับประทานอาหารเช้า (เมนูคลีนหรือออร์แกนิก)

09.30 น. ออกเดินทางไปยัง Wenzel Organic Farm Khao Yai

- เยี่ยมชมฟาร์มออร์แกนิกแบบยุโรป
- เรียนรู้การทำปุ๋ยชีวภาพ น้ำหมักธรรมชาติ
- ทดลองเก็บผัก/ผลไม้ตามฤดูกาล
- ถ่ายภาพกับวิวฟาร์มธรรมชาติ

12.00 น. รับประทานอาหารกลางวันร้านกินดี อร่อยไร้สาร อิ่มอร่อยกับอาหารออร์แกนิก อาหารสะอาด อร่อยแบบไร้สารเคมี

13.30 น. เดินทางกลับกรุงเทพฯ โดยสวัสดิภาพ

16.30 น. เดินทางถึงจุดหมายโดยปลอดภัย พร้อมสุขภาพดี ๆ กลับบ้าน

วัตถุประสงค์ ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพกรณีศึกษา : อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ปัญหาที่เกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากเกิดปัญหาทั้งระยะตามบริเวณสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้ทัศนียภาพไม่สวยงาม เนื่องจากที่ทั้งระยะหรือถึงระยะไม่เพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามา และอีกหนึ่งปัญหาคือ ปัญหาช้างป่า และสัตว์ป่าทำลายพืชพันธุ์ของชาวบ้าน ทำให้เกิดความเสียหาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวรรณ สุวรรณสิงห์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติในการใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กล่าวว่า พบปัญหาด้านระยะที่มีจำนวนเยอะกว่าที่ทั้งระยะหรือถึงระยะ ซึ่งไม่เพียงพอต่อจำนวนของนักท่องเที่ยวและสัตว์ป่าที่ลงมาสร้างปัญหาให้แก่นักท่องเที่ยวและชาวบ้านในชุมชน

อุปสรรคที่เกิดขึ้นในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เนื่องจากพบอุปสรรคในเรื่องของการเดินทางที่ต้องเผชิญในช่วงวันหยุด การที่สัตว์ป่าเข้ามาสร้างความเดือดร้อนให้แก่พื้นที่ รวมถึงยังขาดสถานพยาบาล และปัญหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตบางจุด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวรรณ สุวรรณสิงห์ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติในการใช้บริการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ กล่าวว่า นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพบอุปสรรคในเรื่องของการเดินทางที่ต้องเจอกับการที่รถติด สถานพยาบาลมีน้อย สัญญาณไม่ค่อยดี รวมทั้งถนน

บางพื้นที่ยังผูกพัน ดังนั้น ควรมีการจัดสรรการจราจรอยู่เสมอเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการเกิดความประทับใจและมาใช้บริการในครั้งต่อไป

แนวทางการแก้ไขในสถานที่ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของอำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ที่สำคัญมีดังนี้ ผู้ใช้ควรสร้างจิตสำนึกที่ดีในการใช้รถใช้ถนน และศึกษาเส้นทางลัด หรือเส้นทางอื่น ๆ เพิ่มเติม เพิ่มเจ้าหน้าที่คอยตรวจตราดูแล ความปลอดภัยให้แก่คนในชุมชนและนักท่องเที่ยว และณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนไม่เผาขยะทำลายบรรยากาศ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของปฎิมาศ เสริฐเลิศ (2562) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรมบ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ กล่าวว่าด้านการจัดการด้านความสามารถในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวบอกรทาง ดังนั้น ศักยภาพที่ชุมชนควรมีการพัฒนาหลายองค์ประกอบ โดยในศักยภาพด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ชุมชนควรพัฒนาปรับปรุงถนน บ้ายบอกรทาง รวมถึงการบริการด้านร้านอาหาร ร้านสะดวกซื้อ และจุดบริการนักท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

1. ต้องการให้มีการจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพให้มากขึ้น
2. ต้องการให้หน่วยงานที่ดูแลเรื่องสัตว์ป่าเข้ามาคอยดูแลไม่ให้สัตว์ป่าบนเขา เข้ามาทำร้ายชาวบ้านทำลายทรัพย์สิน และการเกษตรในแต่ละพื้นที่
3. ต้องการให้มีการส่งเสริมการค้าขายให้ถูกวิธีในเขตพื้นที่อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา
4. ต้องการให้ทุกหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน ร่วมมือกันวิเคราะห์ปัญหาต่าง ๆ อย่างจริงจัง เพื่อหาแนวทางการแก้ไขที่เหมาะสม
5. ต้องการให้มีหน่วยงานเข้ามาให้ความรู้ จัดการอบรมในเรื่องของการปลูกสมุนไพรชนบทให้แก่ชุมชนให้สามารถเพาะปลูกสมุนไพรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

กนกกาญจน์ กล่อมเกล้า กนกพร ภาศิฉาย และกาญจนาวดี สำลีเทศ. (2562). *แนวโน้มนวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และแนวทางการพัฒนาศักยภาพธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (รายงานการวิจัย). นนทบุรี: คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.

กรมอนามัย (2564). *คำแนะนำการปฏิบัติงานนอกสถานที่ตั้งหรือที่บ้านสำหรับ*

ประชาชน. สืบค้น 2567, สิงหาคม 10, จาก <https://covid19.anamai.moph.go.th/web-upload/.pdf>

นฤมล ทับปาน. (2563). *New Normal มนุษย์เงินเดือน ปรับชีวิตรับ 'โควิด' รอบใหม่*. สืบค้น

2567, สิงหาคม 15, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/896968>

- นฤมล รัตนไพจิตร ราตรี เขียวรอด และตริวนันท์ เนื่องอุทัย. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของผู้สูงอายุในจังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 9(3), 692-704.
- นฤมน คำเอี่ยม. (2553). *แนวโน้มพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประชาชนในกรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการตลาด.
- นำขวัญ วงศ์ประทุม และดวงศิริ ภูมิวิเศษ. (2564). รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยชุมชนตามศาสตร์พระราชา. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 299-311.
- ปฎิมาศ เสริฐเลิศ. (2562). *การจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม บ้านโนนน้ำเกลี้ยง อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์* (รายงานการวิจัย). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ภริตา บุญล้อม. (2565). *ส่องเทรนด์ Wellness Tourism การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เทียวอย่างไรให้ได้สุขภาพดี*. สืบค้น 2568, กรกฎาคม 8, จาก <https://thestandard.co/wellness-tourism>
- สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. (2563). *นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ*. สืบค้น 2567, สิงหาคม 16, จาก <https://nbt2hd.prd.go.th/th/tv/info/index>
- สุภาวรรณ สุวรรณสิงห์. (2561). *ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติในการใช้บริการ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical Tourism)*. (วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ, บัณฑิตวิทยาลัย, สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและการท่องเที่ยว.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2561). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 24). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิษฎาภรณ์ พิรัชต์ชัยกุล และอัศวิน แสงพิกุล. (2563). ประสพการณ์การท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเภทบ่อน้ำพุร้อน ที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทย ในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี*, 10(2), 223-234.